

САДРЖАЈ

Предговор	9
I УВОДНА РАЗМАТРАЊА	11
1. Основна обележја предузећа	12
1.1. Суштина предузећа	12
1.2. Циљеви предузећа	16
1.3. Организациона структура предузећа	19
1.4. Управљање и управљачка структура предузећа	21
2. Управљачке активности и информационе потребе	25
2.1. Полагање рачуна о стању и успеху предузећа	26
2.2. Доношење пословно-финансијских одлука	28
2.3. Систематска управљачка контрола (процес вођења пословно-финансијских активности предузећа)	34
3. Место и улога рачуноводства у задовољењу управљачких информационих потреба	36
3.1. Систематика рачуноводствених информација	37
3.2. Финансијско рачуноводство	39
3.3. Управљачко рачуноводство	40
3.4. Обрачун трошкова и учинака као део управљачког рачуноводства	42
Питања	43
II ОСНОВЕ ТЕОРИЈЕ ТРОШКОВА И ЦЕНА	47
1. Појам трошкова	48
1.1. Количинска компонента трошкова	48
1.2. Условљеност трошкова учинком	50
1.3. Ценовна компонента трошкова	51
2. Основне класификације трошкова	52
2.1. Укупни, просечни и маргинални трошкови	53
2.2. Трошкови по врстама, местима и носиоцима трошкова	56
2.3. Функционално класификовање трошкова	60

2.4. Трошкови производа и трошкови периода	62
2.5. Појединачни и општи трошкови	65
2.6. Пропорционални, фиксни и мешовити трошкови	66
3. Приход и цена	71
3.1. Укупни, просечни и маргинални приход	71
3.2. Цене као чинилац прихода	74
4. Укупни, просечни и маргинални добитак	75
Питања	79

III СИСТЕМИ ОБРАЧУНА ТРОШКОВА:

ОПШТА ПИТАЊА	83
1. Систем обрачуна трошкова као основа погонског обрачуна (обрачуна трошкова и учинака)	85
2. Систем обрачуна по стварним трошковима	88
3. Систем обрачуна по стандардним трошковима	93
4. Систем обрачуна по стандардним варијабилним трошковима	100
Питања	108

IV СИСТЕМ ОБРАЧУНА ПО СТВАРНИМ ТРОШКОВИМА. . . 110

1. Обрачун трошкова по врстама	112
1.1. Место и улога обрачуна трошкова по врстама	112
1.2. Обрачун и обухватање трошкова материјала	119
1.2.1. Трошкови материјала и њихово рашчлањавање	119
1.2.2. Утврђивање количина утрошеног материјала	121
1.2.3. Вредновање утрошеног материјала	126
1.2.4. Књиговодствено обухватање трошкова материјала ..	140
1.3. Обрачун и обухватање трошкова плата, накнада и других личних трошкова	142
1.3.1. Трошкови плата, накнада и други лични трошкови и њихово рашчлањавање	142
1.3.2. Обрачун трошкова плата израде	145
1.3.3. Обрачун плата режије	153
1.3.4. Обрачун накнада и других личних трошкова	154
1.3.5. Књиговодствено обухватање трошкова плата, накнада и других личних трошкова	155
1.4. Обрачун и обухватање трошкова услуга	157
1.5. Обрачун и обухватање амортизације	159
1.5.1. Појам и садржина амортизације	159
1.5.2. Основе обрачуна амортизације (отписивања сталних средстава)	162
1.5.3. Методе отписивања (обрачуна амортизације)	163
1.5.4. Књиговодствено обухватање амортизације	172

1.6. Обрачун и обухватање пореза, такса, доприноса и сличних трошкова предузећа	173
1.7. Обрачун и обухватање трошкова финансирања	174
1.8. Обрачун и обухватање осталих трошкова	176
1.9. Обавеза примене прописане класификације трошкова	176
2. Обрачун места трошкова	177
2.1. Место и улога обрачуна места трошкова	177
2.2. Појам и избор места трошкова	179
2.3. Везивање примарних трошкова за места трошкова	185
2.4. Обрачун секундарних трошкова (учинака помоћних места трошкова)	189
2.4.1. Појам секундарних трошкова	189
2.4.2. Утврђивање количина интерних учинака	190
2.4.3. Утврђивање цена интерних учинака	192
2.4.4. Обухватање секундарних трошкова (учинака помоћних места трошкова)	197
2.5. Утврђивање цена учинака (квота, односно стопа општих трошкова) главних места трошкова	199
3. Збирни обрачун носилаца трошкова	205
4. Погонски обрачунски лист (ПОЛ)	210
5. Калкулација (јединични обрачун носилаца трошкова)	222
5.1. Задачи калкулације	222
5.2. Врсте калкулације	224
5.2.1. Предкалкулација	224
5.2.2. Накнадна калкулација	225
5.2.3. Стандардна калкулација	226
5.3. Методе калкулације	227
5.3.1. Метода чисте дивизионе калкулације	227
5.3.2. Метода дивизионе калкулације помоћу еквивалентних бројева	235
5.3.3. Калкулација куплованих (везаних) производа	238
5.3.4. Метода додатне калкулације	245
Питања	254

V СИСТЕМ ОБРАЧУНА ПО СТАНДАРДНИМ ТРОШКОВИМА. 261

1. Претпоставке за функционисање система обрачуна по стандардним трошковима	262
1.1. Суштина, методологија и предности система обрачуна по стандардним трошковима	262
1.2. Концепт цене коштања носилаца трошкова	265
1.3. Избор места трошкова – подручја одговорности	266
1.4. Стандардизовање трошкова	271
1.4.1. Општа питања стандардизовања трошкова	271
1.4.2. Стандардизовање трошкова материјала израде	277

1.4.3. Стандардизовање трошкова плата израде	279
1.4.4. Стандардизовање општих трошкова производње	280
1.4.5. Стандардизовање посебних појединачних трошкова производње	283
1.4.6. Стандардизовање општих трошкова управе и продаје	283
1.5. Стандардне калкулације као резултат стандардизовања трошкова	284
1.5.1. Стандардне калкулације производа	284
1.5.2. Стандардне калкулације главних места трошкова . . .	286
1.5.3. Стандардне калкулације услужних места трошкова . .	286
2. Функционисање система обрачуна по стандардним трошковима	287
3. Анализа и диспонирање одступања стварних од стандардних трошкова	293
3.1. Анализа одступања	293
Задатак за вежбу	298
3.2. Диспонирање одступања	299
Питања	300
VI ОСНОВЕ ОБРАЧУНА ПО СТАНДАРДНИМ ВАРИЈАБИЛНИМ ТРОШКОВИМА	303
1. Концепт цене коштања производа	305
2. Третман варијабилних трошкова производње	310
3. Третман фиксних трошкова производње	313
4. Третман трошкова управе и продаје	316
5. Функционисање система обрачуна по стандардним варијабилним трошковима	320
Питања	333
VII УТИЦАЈ СИСТЕМА ОБРАЧУНА ТРОШКОВА НА ВРЕДНОСТ ЗАЛИХА УЧИНАКА, РАСХОДЕ И ПЕРИОДИЧНИ РЕЗУЛТАТ	334
1. Ефекти система обрачуна по стварним трошковима	335
2. Ефекти система обрачуна по стандардним трошковима	341
3. Ефекти система обрачуна по варијабилним трошковима	349
Задатак за вежбу	355
Питања	356

VIII КРАТКОРОЧНИ ОБРАЧУН РЕЗУЛТАТА	357
1. Место и улога краткорочног обрачуна резултата	358
2. Методе краткорочног обрачуна резултата	363
2.1. Метода укупних трошкова	364
2.2. Метода трошкова продатих учинака	370
3. Рашчлањавање краткорочног резултата	373
3.1. Краткорочни обрачун резултата по погонима	374
3.2. Краткорочни обрачун резултата по производима или групама производа	377
3.3. Краткорочни обрачун резултата по осталим аналитичким аспектима	382
Питања	384
IX АНАЛИЗА ПРЕЛОМНЕ ТАЧКЕ	387
1. Утврђивање и графичко приказивање преломне тачке	389
2. Ефекти промене обима на преломну тачку и резултат	397
3. Ефекти промене продајних цена на преломну тачку и резултат	402
4. Ефекти промене фиксних трошкова у маси на преломну тачку и резултат	406
5. Ефекти промена варијабилних трошкова по јединици на преломну тачку и резултат	411
6. Ефекти промене асортимана на преломну тачку и резултат	415
Задачи за самосталан рад	422
Питања	425
X ДОНОШЕЊЕ ПОЈЕДИНАЧНИХ ПОСЛОВНИХ ОДЛУКА	426
1. Доношење појединачних одлука као управљачка активност	427
2. Концепт трошкова и користи за одлучивање	430
3. Произвести или набавити?	435
4. Продати полупроизвод или финализовати?	441
5. Напустити или задржати производ?	445
6. Увођење новог производа	451
Задачи за самосталан рад	453
Питања	458

XI ОСНОВЕ ПЛАНИРАЊА (БУЏЕТИРАЊА) И КОНТРОЛЕ	
ПОСЛОВНИХ ОСТВАРЕЊА	459
1. Циљеви периодичног планирања и контроле	461
2. Дефинисање планских периода	463
3. Систем планова предузећа	464
4. Планирање пословног резултата	467
4.1. Планирање продаје	468
4.2. План производње и трошкова производње	469
4.3. План непроизводних трошкова	474
4.4. Састављање и интерно тестирање планираног пословног резултата	477
5. План новчаних токова као тест прихватљивости планског Биланса успеха	479
6. Пројектовани Биланс стања	483
7. Оцена сагласности плана с циљним показатељима рентабилности, ликвидности и финансијске структуре	485
Задатак за вежбу	487
Питања	489
Литература	491